

Inventarisatie zwaarwegende redenen die de voortgang van het experiment Flexstuderen zouden belemmeren

Deelonderzoek “go/no go” besluitvorming t.a.v. Experiment Flexstuderen

December 2018

Ockham IPS
SEOR B.V.

Simon Broek, Bert-Jan Buiskool, Kees Zandvliet, Martine de Rooij

Inhoud

1) Inleiding en aanleiding.....	2
2) Instellingsreflecties	4
2.1 Hogeschool Utrecht	4
Voortgang aanmeldingen en deelnemers	4
Reflecties, ervaringen, en mogelijke knelpunten	4
Conclusie op instellingsniveau	6
2.2 Universiteit Tilburg	6
Voortgang aanmeldingen en deelnemers	7
Reflecties, ervaringen, en mogelijke knelpunten	7
Conclusie op instellingsniveau	8
2.3 Universiteit van Amsterdam	8
Voortgang aanmeldingen en deelnemers	9
Reflecties, ervaringen, en mogelijke knelpunten	9
Conclusie op instellingsniveau	11
2.4 Hogeschool Windesheim	11
Voortgang aanmeldingen en deelnemers	11
Reflecties, ervaringen, en mogelijke knelpunten	12
Conclusie op instellingsniveau	13
3) Conclusies	14
Belangstelling onder studenten	14
Conclusies t.a.v. uitvoerbaarheid.....	15
Bijlage 1: Gesprekspuntenlijst	16

1) Inleiding en aanleiding

De duur van het experiment Flexstuderen is voorzien voor een periode van zes jaar en de startdatum is september 2017. Het ministerie stelt dat een instelling niet meer dan 10% van het totaal aantal voltijdstudenten aan de instelling in het voorafgaande jaar, per 1 oktober, met een maximum van 1.000 studenten mag toelaten tot dit experiment. De aan het experiment deelnemende instellingen zijn:

- Hogeschool Utrecht (HU)
- Universiteit van Tilburg (UT)
- Universiteit van Amsterdam (UvA)
- Hogeschool Windesheim (HW)

In het kader van het evaluatieonderzoek experiment flexstuderen is een tussentijds onderzoek gepland aan het einde van het studiejaar 2018/2019. Indien de uitkomsten van dit tussentijdse onderzoek negatief zouden zijn, kan dat voor de minister van OCW aanleiding zijn om (na overleg met de deelnemende instellingen) het experiment met ingang van het studiejaar 2019-2020 te beëindigen. Het geeft input voor de zogenoemde 'go/no-go beslissing'.

In overleg met het Ministerie van OCW (4 juni 2018 en 15 augustus 2018) is besloten het tussentijdse onderzoek los te koppelen van de 'go/no-go beslissing'. Dit om mogelijk te maken dat de informatie die benodigd is om de 'go/no-go beslissing' te nemen, geleverd wordt vóór het mogelijk opnieuw openstellen van het experiment voor nieuwe instellingen (voorzien in maart 2019).

Het nu voorliggende deelonderzoek ondersteunt de go/no go beslissing ten aanzien van twee aspecten:

1. Of de belangstelling voor deelname aan het experiment flexstuderen bij studenten toereikend is met het oog op een betekenisvolle evaluatie; en
2. Of voortzetting van het experiment flexstuderen verantwoord is uit een oogpunt van financiële beheersbaarheid en organisatorische uitvoerbaarheid.

Het gaat in deze aanpak dus om het toetsen van randvoorwaarden en niet om de effectiviteit en efficiëntie (baten en kosten) van de interventie (het experiment) als zodanig. Over deze effecten kan op dit moment nog weinig (tot niets) worden gezegd.

Het onderzoek richt zich daarmee op beantwoording van de volgende vragen:

1. **Belangstelling:**
 - Is het aantal deelnemers voldoende om zinnige uitspraken te kunnen doen in de eindevaluatie?
2. **Uitvoerbaarheid:**
 - Wat zijn de gevolgen van het experiment flexstuderen voor de organisatorische uitvoerbaarheid en de financiële prestaties van de deelnemende instellingen, zoals inkomsten, uitgaven, exploitatieresultaat, bezettingsgraad, docent/student ratio, e.d.?
 - **Organisatorische uitvoerbaarheid:** Is het experiment zoals dat nu is vormgegeven voor de instellingen uitvoerbaar?

- **Financiële uitvoerbaarheid:** Zijn er signalen dat de financiële consequenties voor instellingen dermate negatief zijn dat het niet zinvol is om door te gaan met het experiment?

Vraag 1 is dus of het geplande aantal deelnemers ook wordt gerealiseerd. Het totale aantal studenten zou zowel landelijk als op het niveau van de deelnemende instellingen voldoende groot moeten zijn om zinvolle vergelijkingsgroepen te kunnen maken. Op voorhand is onzeker of het aantal aanmeldingen voor flexstuderen voldoende groot is om een zinvolle (voldoende grote) vergelijkingsgroep samen te stellen van studenten die wel belangstelling hadden voor het experiment, maar daaraan uiteindelijk niet (konden) meedoen.

Vraag 2 betreft het identificeren van eventuele risico's van financiële en/of organisatorische aard, die dermate ernstig zijn dat verdere voortzetting van het experiment niet verantwoord zou zijn.

De antwoorden op de vragen kunnen overigens per instelling uiteenlopen, bijvoorbeeld vanwege verschillen in opzet en uitvoering van het experiment. De uiteindelijke conclusies gaan echter over het hele experiment.

Het onderzoek bestond uit deskresearch en interviews met diverse betrokken functionarissen in de vier aan het experiment deelnemende instellingen. De face-to-face interviews vonden plaats in november. In totaal zijn gesprekken gevoerd met 26 medewerkers op instellingsniveau. De instelling specifieke secties (hoofdstuk 2) zijn gevalideerd door de instellingen.

2) Instellingsreflecties

Vier instellingen nemen deel aan het experiment. Binnen de kaders van de AMvB, hebben de instellingen allen een andere benadering. Dit biedt de mogelijkheid binnen het experiment ook verschillende aanpakken te evalueren. In dit hoofdstuk geven we een korte beschrijving van de voortgang van het experiment en beschrijven we de huidige reflecties op de voortgang. Tenslotte inventariseren we of het experiment binnen de instellingen nog uitvoerbaar is.

2.1 Hogeschool Utrecht

Hogeschool Utrecht ambieert gepersonaliseerd leren, waarbij de student zoveel mogelijk de regie heeft over de eigen studie. Het experiment flexstuderen ondersteunt deze ambitie, volgens de hogeschool. Voor het eerste collegejaar (2017/2018) is deelname beperkt tot vijf opleidingen binnen het Instituut Social Work; en het Instituut Marketing & Commerce. Ook was voor het eerste jaar het maximaal aantal flexstuderenden beperkt tot 40. De deelnemende Instituten en opleidingen én het maximaal aantal studenten is verbreed in 2018/2019. Hogeschool Utrecht maximeert nu op 500 nieuwe flexstudenten per jaar. Indien het aantal goedgekeurde inschrijvingen boven de 500 ligt, worden de plaatsen toegewezen op basis van het moment van inschrijving. Er is geen specifiek doelgroepenbeleid; het experiment staat open voor alle studenten mits zij aan de algemene voorwaarden voldoen.

De Hogeschool Utrecht stelt een minimumeis van 15 studiepunten voor inschrijving als flexstudent. De Hogeschool Utrecht vraagt aan haar studenten zich in te schrijven voor flexstuderenden per uiterlijk 1 september, aan de start van het collegejaar. De student hoeft dan nog niet kenbaar te maken welke modules hij/zij wanneer wil doen.

Voortgang aanmeldingen en deelnemers

De volgende tabel geeft een overzicht van het aantal aanmeldingen en aantal flexstudenten.

Tabel 2.1: Overzicht studentenaantallen flexstuderenden Hogeschool Utrecht

Jaar	Inschrijvingen/ aanmeldingen die voldoen aan de voorwaarden	Ingeloot ^(a)	Deelnemers	(Waarvan instromers uit 2017/2018)	Aantal opleidingen	Maximum volgens instelling ^(b)
2017/2018	40 (totaal aanmeldingen was 69)		40		Select (5) aantal opleidingen	40
2018/2019	459 (totaal aanmeldingen was 520+) ¹		459	6	Alle opleidingen	40 + 500

^(a) Loting is alleen van toepassing voor UvA en HW. Bij UvA vindt alleen loting plaats wanneer op de eerste dag van inschrijving de 20% deelnamegrens wordt overschreden. Daarna vindt toewijzing plaats op basis van inschrijvingsvolgorde wanneer de deelnamegrens wordt overschreden.

^(b) Voor 2018/2019 is dit '2017/2018 + 2018/2019'

Reflecties, ervaringen, en mogelijke knelpunten

¹ Een aantal studenten heeft interesse getoond door flexstuderenden aan te vinken in het studielink; maar het bleek dat voor hen flexstuderenden uiteindelijk niet relevant was. Zij hebben hun inschrijving daarom niet doorgezet.

Belangstelling onder studenten

Op basis van de ervaringen in het eerste jaar is het experiment breder opengesteld. De mogelijkheid om deel te nemen is algemeen gecommuniceerd naar de gehele studentenpopulatie. Er is echter niet gericht benaderd binnen specifieke opleidingen, of naar specifieke doelgroepen. Desalniettemin steeg het aantal aanmeldingen dat voldeed aan de voorwaarden naar meer dan 450.

De aanmelding is momenteel gekoppeld aan het herinschrijvingsproces (in studielink). Indien een student aangeeft te willen flexstuderen, wordt de student via een email naar een webpagina geleid waar de voorwaarden beschreven staan. Veel studenten interpreteerden deze email als een bevestiging in plaats van een verdere verkenning of flexstuderen wel mogelijk of relevant is. Een aanzienlijk aantal besluit uiteindelijk, na het verkrijgen van aanvullende informatie, niet te gaan flexstuderen omdat flexstuderen voor hen niet (financieel) aantrekkelijk is. Dit is volgens de hogeschool Utrecht een indicatie dat de informatievoorziening bij aanmelding nog niet heeft geleid tot een goed begrip onder studenten van wat flexstuderen precies inhoudt en wat het voor hen betekent. Ook zijn er veel studenten die zich niet aanmelden terwijl het financiële profijt voor hen groot kan zijn. Deze groep is namelijk groot. Studieloopbaanbegeleiders geven aan dat veel studenten tussen de 15 en 52 EC halen in het jaar. Per saldo zou deze groep financieel beter uit zijn als zij gaan flexstuderen. Voor de volgende aanmeldingsronde wordt het herinschrijvingsproces en de informatievoorziening verbeterd.

Al met al is er zonder een uitgebreide en intensive communicatiestrategie een aanzienlijk aantal studenten dat interesse toont in flexstuderen. De verwachting is dat in de komende jaren de bekendheid van het experiment toeneemt zoals ook het aantal aanmelders.

Haalbaarheid /uitvoerbaarheid op instellingsniveau

Het experiment leidt tot hogere administratieve lasten met name bij de **studentenadministratie** en de incassoprocedure. Voor veel studenten is het niet altijd duidelijk of flexstuderen wel de juiste keuze is en hierdoor komen veel (financieel georiënteerde) vragen bij de studentenadministratie terecht (op 450 studenten, iedere week 4 tot 6 studenten). Ten aanzien van de incassoprocedure krijgen de deelnemers een eerste betalingsverzoek op basis van 15 studiepunten. Als zij voor meer studiepunten inschrijven, krijgen zij een naheffing. Als ze aangegeven hebben om gespreid te betalen, dan ontvangen zij een veelvoud aan incasso's met kleine bedragen zonder specifieke administratieve aanduiding. Dit leidt tot veel verwarring en vragen onder de deelnemers. De totale extra inspanning komt neer op ongeveer 40 manuren voor het inschrijvingsproces en 2/3 uur per week in het afhandelen van vragen (tussen september en december in 2018/2019). De extra inspanning is volgens de HU voor de helft tot driekwart toe te schrijven aan de opstartfase en zal snel minder worden als procedures verbeteren.

Het experiment leidt tot specifieke problemen op individueel niveau ten aanzien van de **studievoortgang**. Hierbij gaat het bijvoorbeeld over dat docenten tóch alle studenten in dezelfde opleiding inschrijven voor een (deel)examen, waardoor óók de flexstudenten die niet voornemens waren dat tentamen te doen, toch een factuur ontvangen. Een ander voorbeeld is dat resultaten van vorig studiejaar geboekt worden op het volgende jaar, waardoor flexstudenten onterecht een factuur ontvangen. De problemen zijn met name te wijten aan de nog geringe informatievoorziening naar docenten en het gebrek aan bewustzijn onder docenten en studieloopbaanbegeleiders.

In termen van de **organiseerbaarheid van het onderwijs** ondervindt de HU nog geen problemen. De aantallen zijn nog klein en daardoor is de impact op roostering en planning van leslokalen nog gering.

Binnen de HU is gekozen om de flexstudeerders niet anders of apart te behandelen dan andere studenten. Zij zijn gewone voltijdstudenten die alleen op een andere wijze hun collegegeld betalen. Dit past in de visie om studenten de eigen regie te laten voeren over een studie. Om deze reden wordt niet specifiek door **studieloopbaanbegeleiders** bijgehouden dat studenten flexstuderende. De studieloopbaanbegeleiders geven aan dat zij nog weinig in aanraking zijn gekomen met flexstudenten en dat zij (nog) niet actief bezig zijn flexstuderende als mogelijkheid aan te bieden aan studenten voor wie het relevant zou kunnen zijn. In de studentenbegeleiding leidt het experiment niet tot extra werklust.

Ten aanzien van **communicatie** geeft de HU aan dat in de toekomst de kennis over flexstuderende onder instituutdirecteuren, studieloopbaanbegeleiders en docenten vergroot moet worden. Dit kan een aantal praktische knelpunten wegnemen en het experiment breder toegankelijk maken.

De **financiële consequenties** van het experiment zijn momenteel nog niet te overzien binnen de HU. Verwacht wordt dat minder collegegeld opgehaald wordt; maar dit zou gecompenseerd kunnen worden door een verminderde uitval. De financiële consequenties voor de organisatie van onderwijs zijn nu minimaal, maar hier geldt dat het nog niet te overzien is wat de consequenties zijn als het staand beleid wordt. Dat zou volgens de HU een grondige heroriëntering op het financieringsmodel in het hoger onderwijs en binnen de instelling vergen.

Conclusie op instellingsniveau

De HU is tot op heden positief over het experiment. Het leidt tot overkombare knelpunten en overzienbare extra werklust. Daarnaast wordt de werklust met name geassocieerd met het experimentele karakter (opstartfase) en minder met de organisatie van onderwijs en de begeleiding.

Er zijn binnen de HU geen zwaarwegende redenen om het experiment te stoppen.

2.2 Universiteit Tilburg

Het experiment flexstuderende is bij Universiteit Tilburg doelbewust gericht op drie specifieke doelgroepen, te weten mantelzorgers, ondernemers en topsporters. Daarmee biedt de universiteit studenten die hun studie met deze omstandigheden willen of moeten combineren ruimere mogelijkheden om hun studie in te richten op een manier die past bij hun situatie³. Zij kunnen meerdere jaren een beperkt vakkenpakket kiezen tegen collegegeldtarief per studiepunt.

De strikte afbakening van de doelgroep hangt samen met de wens van de universiteit om een "caring university" te zijn. Dat wil zeggen de mogelijkheid voor flexstuderende is opengesteld voor groepen die deze studievorm volgens de universiteit daadwerkelijk nodig hebben en niet voor groepen die dit om andere, minder dwingende redenen, wenselijk zouden vinden. Wel worden signalen van studenten opgevangen dat uitbreiding van het experiment wenselijk zou zijn, bijvoorbeeld voor chronisch zieken of studenten die bestuurswerk doen, maar Universiteit Tilburg heeft zich gecommitteerd aan de gekozen opzet en wil deze over een langere periode kunnen evalueren.

Flexstudeerders dienen van tevoren aan te geven welke vakken ze willen volgen. Het programma dient minimaal 30 EC te omvatten en niet meer dan 42 EC.

Voortgang aanmeldingen en deelnemers

Tabel 2.2 geeft een overzicht van aanmeldingen, deelname en doorstroom van flexstudenten aan Universiteit Tilburg.

Tabel 2.2: Overzicht studentenaantallen flexstuderende Universiteit Tilburg

Jaar	Inschrijvingen/ aanmeldingen die voldoen aan de voorwaarden	Ingeloot ^(a)	Deelnemers	(Waarvan instromers uit 2017/2018)	Aantal opleidingen ^c	Maximum volgens instelling ^(b)
2017/2018	44		12		Alle reguliere	75
2018/2019	19		14	7	Alle reguliere	75+75

^(a) Loting is alleen van toepassing voor UvA en HW. Bij UvA vindt alleen loting plaats wanneer op de eerste dag van inschrijving de 20% deelnamegrens wordt overschreden. Daarna vindt toewijzing plaats op basis van inschrijvingsvolgorde wanneer de deelnamegrens wordt overschreden.

^(b) Voor 2018/2019 is dit '2017/2018 + 2018/2019'

Reflecties, ervaringen, en mogelijke knelpunten

Belangstelling onder studenten

De belangstelling (aantal aanmeldingen) in het tweede jaar is minder dan in het eerste jaar. Dit komt hoogstwaarschijnlijk doordat (geïnteresseerde) studenten nu beter op de hoogte zijn van wat flexstuderende inhoudt en de beperkingen die ten aanzien van de doelgroep gelden dan vorig jaar. Aan de hoogte van het aantal aanmeldingen in het eerste jaar is wel af te leiden dat studenten interesse hebben in de mogelijkheid tot flexstuderende. Verder hebben chronisch zieken ook interesse om deel te nemen aan het experiment.

De studenten die deelnemen zijn op zoek naar flexibiliteit in het volgen van vakken. Het collegegeld is voor hen van secundair belang. Zo hebben topsporters veelal een vast programma voor hun sportactiviteiten. Vervolgens kijken ze welke vakken er zijn en welke vakken zij dus kunnen volgen. Echter, het gros van deze studenten zou echt flexibel willen studeren. Dus een aantal maanden wel en dan een aantal maanden niet studeren en dan in de maanden dat gestudeerd wordt vrijer vakken kunnen kiezen. Maar Universiteit Tilburg geeft aan dat dit 'echt' flexibel studeren praktisch niet te realiseren is, in het bijzonder niet voor omvangrijke opleidingen. Bijvoorbeeld voor de 300 buitenlandse (Engelstalige variant) en 300 Nederlandse studenten psychologie die de Universiteit Tilburg heeft is het logistiek onmogelijk om te organiseren dat deze studenten op hun eigen flexibele tijden contactmomenten hebben om bepaalde vakken te volgen.

Dit jaar hebben geen studenten van buiten de Universiteit Tilburg zich aangemeld voor flexstuderende. Vorig jaar was dit wel het geval. Volgens Universiteit Tilburg komt dit ook nu door de heldere afbakening en informatievoorziening. Een student ziet vrij snel via de informatievoorziening op internet of hij of zij ervoor in aanmerking komt.

Haalbaarheid /uitvoerbaarheid op instellingsniveau

Universiteit Tilburg maakt voor de uitvoering van het experiment extra **(overhead)kosten**. Dit betreft de kosten van de aangestelde coördinator (ruim 10 duizend euro per jaar) en de kosten van het verzamelen van de gegevens via de enquêtes, waarvoor een studentmedewerker wordt ingezet. Daarnaast worden kosten gemaakt op het gebied van communicatie (informatievoorziening). Bij het huidige aantal deelnemers bedragen de kosten ongeveer duizend euro per flexstudent per jaar.

Eveneens vanwege het kleine aantal deelnemers ziet Universiteit Tilburg geen extra **kosten** op het gebied van de **planning en uitvoering** van onderwijsactiviteiten. Ook op het gebied van **studiebegeleiding en advisering** zijn er geen extra kosten of inspanningen. Degenen die flexstuderend zouden ook zonder experiment in beeld zijn bij studentendecanen, etc. Dit geldt misschien niet voor de groep ondernemers die normaal gesproken niet zichtbaar is. Hoe dan ook bij de populatie flexstudenten in Tilburg gaat het over studenten die over het algemeen weinig hulpbehoevend zijn, mede doordat ze goed weten wat ze willen en daarom niet veel extra beroep doen op ondersteuning.

Nu wordt in Osiris handmatig ingevoerd welke vakken men gaat volgen. Tevens vindt er nu nog een handmatige controle achteraf plaats. De handelingen van de studentenadministratie zijn echter marginaal en daarom niet in kosten uit te drukken. Er zijn dus verwaarloosbare **kosten van administratie**. Bij grotere aantallen zou het systeem moeten worden aangepast, zowel wat betreft registratie als controle en zouden er hogere administratiekosten zijn.

Universiteit Tilburg geeft aan dat informatie over flexstuderend wel wordt verstrekt tijdens open dagen, maar dat dit vooral reactief en doelgroepgericht gebeurt. Promotie onder alle studenten wordt niet gedaan, omdat de doelgroepen die in aanmerking komen beperkt zijn. Bij ondernemers en topsporters wordt wel informatie gegeven over de mogelijkheid van flexstuderend, net als informatie over andere mogelijkheden die Universiteit Tilburg heeft voor deze groepen (in het bijzonder het Profileringsfonds).

Conclusie op instellingsniveau

Universiteit Tilburg heeft met de deelname aan het experiment gekozen om deze voorziening beschikbaar te maken voor specifieke groepen studenten die hieraan daadwerkelijk behoefte hebben. Dit gaat gepaard met relatief hoge extra kosten per student, omdat het gaat om een voorziening waar slechts een relatief kleine groep gebruik van maakt. Niettemin zijn de kosten op het totaal van de uitgaven beperkt.

Er zijn binnen de UT geen zwaarwegende redenen om het experiment te stoppen.

2.3 Universiteit van Amsterdam

De Universiteit van Amsterdam is vanaf het begin betrokken geweest bij het experiment. Zo heeft de universiteit samen met de Hogeschool van Amsterdam met het ministerie meegedacht over het vormgeven van het experiment. Dit hebben zij gedaan middels een brede werkgroep waarin studenten, onderwijsmanagers, juristen, beleidsmedewerkers, administratief betrokkenen en communicatiemedewerkers vertegenwoordigd waren. Het experiment past bij het principe van de UvA dat de student de regisseur is van zijn eigen (studie)loopbaan.

Binnen de Universiteit van Amsterdam kunnen de opleidingen aangeven of zij mee willen doen met het experiment. In het eerste jaar konden studenten van twaalf opleidingen deelnemen. Het jaar daarop is dit aantal verhoogd naar zestien. Naar verwachting zullen in het jaar 2019/20 nog twee opleidingen hun opleiding openstellen voor flexstudenten. In het jaar 2017/18 stond het experiment alleen open voor herinschrijvers. In het jaar erna was het ook voor niet-herinschrijvers (i.e. masterstudenten die net aan de masteropleiding beginnen) mogelijk om zich aan te melden voor het experiment flexstuderend.

Voor alle opleidingen geldt dat maximaal 20% van de omvang van de opleiding mee kan doen met het experiment. Enkele grotere opleidingen, zoals Economie, hebben om een lager maximum gevraagd. Wanneer het maximum wordt bereikt op de eerste dag van inschrijving vindt toewijzing plaats op basis van loting. In de periode daarna vindt toewijzing plaats op basis van volgorde van inschrijving, tot uiterlijk 31 mei.

Voortgang aanmeldingen en deelnemers

De volgende tabel geeft een overzicht van het aantal aanmeldingen en aantal flexstudenten.

Tabel 2.3: Overzicht studentenaantallen flexstuderend Universiteit van Amsterdam

Jaar	Inschrijvingen/ aanmeldingen die voldoen aan de voorwaarden	Ingeloot ^(a)	Deelnemers ^(b)	(Waarvan instromers uit 2017/2018)	Aantal opleidingen	Maximum volgens instelling ^(c)
2017/2018	291	236	209		12	400
2018/2019	Het werkelijke aantal aanmeldingen was boven de 1.000. Dit had te maken met de aanmelding door een groot aantal, voornamelijk buitenlandse, studenten die niet in aanmerking kwamen voor het experiment.	344	248	20	16	400 + 1.000

^(a) Loting is alleen van toepassing voor UvA en HW. Bij UvA vindt alleen loting plaats wanneer op de eerste dag van inschrijving de 20% deelnamegrens wordt overschreden. Daarna vindt toewijzing plaats op basis van inschrijvingsvolgorde wanneer de deelnamegrens wordt overschreden.

^(b) Het aantal daadwerkelijke deelnemers wijkt af van het aantal ingelote deelnemers doordat studenten zelf de keuze hebben gemaakt om uiteindelijk niet deel te nemen aan het experiment of wellicht later niet aan de BSA-voorwaarde bleken te kunnen voldoen.

^(c) Voor 2018/2019 is dit '2017/2018 + 2018/2019'

Reflecties, ervaringen, en mogelijke knelpunten

Belangstelling onder studenten

Binnen alle opleidingen die mee doen met het experiment is belangstelling om te studeren als flexstudent. Voor bepaalde opleidingen hadden zich meer studenten aangemeld dan toegestaan. Dit was in sommige gevallen al op de eerste dag van inschrijving, waardoor loting plaatsvond. Hoge belangstelling is zeker het geval binnen de opleiding economie, waar de grens voor deelname is gesteld op 70 in plaats van 20% van de omvang van de opleiding.

De belangstelling voor het experiment in het tweede jaar is hoger dan in eerste jaar. Echter, in het jaar 2018/19 is het experiment ook opengesteld voor niet-herinschrijvers, wat niet het geval was in het jaar 2017/18. Dit uit zich in een toename in de belangstelling van masterstudenten (dit jaar 115 tegen vorig jaar 55), omdat nu ook studenten die net aan de master beginnen konden

deelnemen. Verder heeft de uitbreiding van het aantal opleidingen gezorgd voor een hoger aantal deelnemers.

Haalbaarheid /uitvoerbaarheid op instellingsniveau

Doordat in het jaar 2018/19 voor het eerst ook niet-herinschrijvers konden deelnemen aan het experiment is gebleken dat het **aanmeldingssysteem** niet goed is ingericht. Hierdoor was het mogelijk dat studenten zich hebben ingeschreven die niet aan de voorwaarden voldeden om flexstudent te zijn². Dit leidde tot extra inspanningen voor de **studentenadministratie**. Naast de inschrijvingen voert de administratie controles uit aan het eind van het academische jaar. Dit zijn controles om te kijken hoeveel onderwijs een student heeft gevolgd binnen de universiteit, maar ook om te controleren of een flexstudent onderwijs heeft gevolgd buiten de instelling. Voor de administratie geldt dat in het eerste jaar van het experiment veel handmatig is gedaan. In het jaar 2018/19 is dit al meer geautomatiseerd, maar voor een aantal punten geldt dat dit nog efficiënter kan.

De planning en uitvoering van de onderwijsactiviteiten vereist geen extra inspanningen vanwege het aantal deelnemers aan het experiment ten opzichte van het totaal aantal studenten binnen de opleidingen. Hierdoor worden in termen van de **organiseerbaarheid van het onderwijs** nog geen problemen ondervonden.

Via de website laten veel studenten zich informeren over het experiment. Deze informatie is nog wel vrij beknopt en niet in het Engels beschikbaar. De **communicatie** over het experiment flexstudieren gaat verder voornamelijk decentraal via de studieadviseurs. Veel vragen komen bij hen binnen en zij informeren studenten ook over deze mogelijkheid. Een deel van de vragen komt terecht bij de studentenadministratie. De universiteit promoot het experiment flexstudieren niet actief omdat maar een deel van de opleidingen meedoet. Het wordt aan deze opleidingen zelf gelaten om de studenten hier over te informeren.

Binnen de groep studenten zijn grofweg twee groepen te onderscheiden als het gaat om begeleiding van **studieadviseurs**. De groep die begeleiding nodig heeft en de groep die dit niet nodig heeft. Binnen het experiment vallen onder de eerste groep studenten die bijvoorbeeld mantelzorg verlenen en onder de tweede groep studenten die nog maar een klein aantal studiepunten hoeven te halen. De eerste groep is veelal al bekend bij de studieadviseurs. Het feit dat deze studenten nu deelnemen aan het experiment flexstudieren, maakt niet dat opleidingen veel meer tijd kwijt zijn aan de begeleiding. De tweede groep komt veelal niet in beeld bij de studieadviseurs omdat zij geen begeleiding nodig hebben, en zorgt dus ook niet voor extra inspanningen en/of kosten.

Op het gebied van de **financiële consequenties** geeft de Universiteit van Amsterdam aan dat er een verlies is van €200.000 per jaar als gevolg van het experiment flexstudieren. Dat is vooral een centraal probleem. De faculteiten moeten in principe niets van experiment merken qua inkomsten, omdat zij altijd al middelen naar rato van het aantal studiepunten dat zij verzorgen krijgen bij de UvA. Echter, een aantal kosten wordt intern wel doorbelast per ingeschreven student. De faculteit betaalt per dienst, zoals de studentenadministratie, de collegezalen, de bibliotheek en het sportcentrum. Deze kosten zijn samen circa €1.000 per student, maar een flexstudent maakt hier naar verhouding minder gebruik van per jaar. Wanneer het experiment

² Het wettelijks collegegeld betalen, en de eerste jaar van de bachelor hebben gehaald.

eventueel wordt uitgebreid, dan moet hier wel naar gekeken worden. Er is nog geen inzicht in de opbrengsten van het experiment (studenten die wel hun diploma behalen in plaats van helemaal stoppen; of extra inschrijvingen van studenten).

Het is binnen het systeem van de universiteit niet mogelijk om oneigenlijk gebruikt te maken van de mogelijkheden van het experiment. Wanneer een student bijvoorbeeld meer studiepunten volgt dan van tevoren aangegeven, dan volgt na controle aan het einde van het academische jaar een narekening. De betreffende student krijgt pas een diploma wanneer alle rekeningen zijn betaald.

Conclusie op instellingsniveau

De UvA is gematigd positief over het experiment. Flexstuderen leidt tot extra kosten maar biedt de student ook extra mogelijkheden. De UvA ondervindt geen knelpunten ten aanzien van organiseerbaarheid of begeleiding.

Er zijn binnen de UvA geen zwaarwegende redenen om het experiment te stoppen.

2.4 Hogeschool Windesheim

Het nieuwe instellingplan van Windesheim voor de periode 2017-2021 benadrukt het belang van 'de student aan zet'. Daarbij is het cruciaal de randvoorwaarden te bieden waarbinnen de student een persoonlijke leerroute kan vormgeven die zowel tegemoetkomt aan zijn/haar talenten als aan de wensen van het werkveld. Het experiment flexstuderen past bij deze visie.

Windesheim hanteert een open benadering van het experiment. Deelname staat open voor studenten in alle opleidingen³. De minimale inschrijvingseis voor de flexstudent is 1 onderwijseenheid per semester. Bij aanvang (in 2017/2018) was het maximaal aantal deelnemers gesteld op 50 en nieuwe instroom op 100 in de volgende jaren. Echter door de grote interesse is de limiet bijgesteld naar 75 in 2017/18 en 250 voor de volgende jaren. Bij meer aanmeldingen dan plaatsen vindt toekenning op basis van loting plaats.

Voortgang aanmeldingen en deelnemers

De volgende tabel geeft een overzicht van het aantal aanmeldingen en aantal flexstudenten.

Tabel 2.4: Overzicht studentenaantallen flexstuderen Windesheim Hogeschool

Jaar	Inschrijvingen/ aanmeldingen die voldoen aan de voorwaarden	Ingeloot ^(a)	Deelnemers ^(b)	(Waarvan instromers uit 2017/2018)	Aantal opleidingen	Maximum volgens instelling ^(c)
2017/2018	330	75	57		Alle opleidingen	75
2018/2019	596	325	215	19	Alle opleidingen	75 + 250

^(a) Loting is alleen van toepassing voor UvA en HW. Bij UvA vindt alleen loting plaats wanneer op de eerste dag van inschrijving de 20% deelnamegrens wordt overschreden. Daarna vindt toewijzing plaats op basis van inschrijvingsvolgorde wanneer de deelnamegrens wordt overschreden.

^(b) Het aantal daadwerkelijke deelnemers wijkt af van het aantal ingelote deelnemers doordat studenten zelf de keuze hebben gemaakt om uiteindelijk niet deel te nemen aan het experiment of wellicht later niet aan de BSA-voorwaarde bleken te kunnen voldoen.

³ Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan: Ingeschreven staan bij een voltijdse bacheloropleiding of een AD-programma. Het volledige wettelijke collegegeld verschuldigd zijn. Tweede of hogerejaars zijn en minimaal positief BSA-advies hebben gekregen.

(c) Voor 2018/2019 is dit '2017/2018 + 2018/2019'

Reflecties, ervaringen, en mogelijke knelpunten

Belangstelling onder studenten

Al bij de start van het experiment bij Windesheim is er een brede interesse onder studenten. Het aantal aanmeldingen was vier keer meer dan uiteindelijk kon worden toegelaten. Het tweede jaar is het aantal aanmeldingen verdubbeld. Ondanks het verhogen van het maximaal aantal deelnemers moest toch een loting worden toegepast.

Onder alle aanmelders is geloot met een vooraf besloten "overboeking" van 30%. Deze overboeking is gebaseerd op de ervaring van 2017/18 waarbij veel aanmelders alsnog niet deelnamen om verschillende redenen (waren inmiddels afgestudeerd, wilden toch meer studiepunten gaan halen, waren inmiddels als student uitgeschreven, etc.).

De loting heeft als negatieve consequentie dat studiebegeleiders het gevoel hebben dat niet de 'juiste studenten' in het experiment zitten. Hiermee wordt bedoeld dat veel langstudeerders ingeloot zijn die enkel voor (klein) financieel gewin deelnemen en hiermee een plek bezet houden voor studenten waarvoor flexstuderen echt een uitkomst is (door mantelzorg; beperking/ziekte etc.).

Bij studiebegeleiders heerst de indruk dat flexstuderen voor een grote groep studenten financieel positief kan uitpakken aangezien een grote groep studenten voor minder dan 52 studiepunten studeert (door verschillende oorzaken).

Haalbaarheid /uitvoerbaarheid op instellingsniveau

Windesheim kent aanzienlijke knelpunten ten aanzien van de **administratie- en aanmeldingssystemen**. Met name de controle van door de student ingevulde formulieren is tijdrovend (door foutgevoeligheid). Ook lijkt bij nadere controle dat flexstuderen niet voordelig is voor de student omdat zij meer dan 52 studiepunten beogen te behalen (het kost hen meer dan regulier in voltijd studeren). Nu nog veel handmatig gecontroleerd moet worden en handmatig koppelingen moeten worden gemaakt, leidt het experiment tot veel extra werklast. Voor de inschrijving is de totale extra werklast geschat op ongeveer 60 uur. Daarnaast is de studieadministratie per week ongeveer 1,5 uur kwijt met vragen van deelnemers (bijvoorbeeld over facturatie, of toch nog switchen naar regulier voltijd (volledig collegegeld)). Als technische oplossingen gevonden worden voor het inschrijvingssysteem en studievoortgang (gepland voor volgend jaar), dan is de verwachting dat de extra last onder de 15% opslag op het collegegeld van flexstudenten valt.

In termen van de **organiseerbaarheid van het onderwijs** ondervindt Windesheim geen grote problemen aangezien de aantallen nog niet groot zijn en de deelname verspreid is over verschillende opleidingen. Echter, Windesheim is in een transitie van groepsgericht onderwijs naar een meer individuele aanpak. Onderdeel hiervan is dat ook studenten die het gehele programma volgen zich moeten gaan inschrijven voor vakken en examens. Voor de invoering hiervan kunnen lessen vanuit flexstuderen worden geleerd. Mogelijke knelpunten wat betreft

organiseerbaarheid zijn daarom in de toekomst niet zozeer aan het experiment maar aan het instellingsbeleid te wijten.

Ten aanzien van **studiebegeleiding** ervaren de studiebegeleiders flexstuderende niet als extra werklust, maar als een "extra service die geboden kan worden aan studenten". Veel studenten voor wie flexstuderende relevant kan zijn, zijn reeds in contact met de studiebegeleiders en met hen worden al individuele leerplannen opgesteld. Nu, door flexstuderende kan dit gekoppeld worden aan financiële consequenties die positief uitpakken voor de student.

Er zijn een paar voorbeelden van hoe flexstuderende wordt gebruikt op een manier die niet overeenkomt met wat studiebegeleiders als passend ervaren⁴. Zo heeft een student zich voor 1 studiepunten ingeschreven om nog actief te zijn in een studentenvereniging en zodoende ook een bestuursbeurs te krijgen. Een ander voorbeeld is dat binnen afstandsonderwijs, een student wel het lesprogramma volgt binnen een flexstudiejaar en niet betaald maar het volgende jaar het tentamen doet binnen de normale voltijdvariant. Hierdoor heeft deze student wel onderwijs gevolgd in het flexstudiejaar, maar daar niet voor betaald aangezien de student de punten heeft gehaald in het jaar dat hij niet flexstudeerde. Docenten zijn zich niet bewust dat sommige studenten zich niet hebben ingeschreven maar wel het lesprogramma volgen (dit zal veranderen als alle studenten intekenen voor vakken).

Qua **communicatie** kan een en ander verbeterd worden richting de studenten. Zo zijn er onduidelijkheden ten aanzien van de facturatie (wat leidde tot studenten die als wanbetaler werden aangemerkt). Ook beschikken studiebegeleiders niet altijd over de juiste informatie over het experiment. De startsessies die georganiseerd zijn binnen de domeinen worden als *good practices* gezien. De extra inspanningen ten aanzien van communicatie zijn met name gerelateerd aan de opstart van het experiment.

De **financiële consequenties** van het experiment zijn momenteel nog niet te overzien binnen Windesheim. Er zijn veel factoren die een rol spelen. Dit behoeft een grondigere analyse. In dit kader moet ook nagedacht worden in hoeverre flexstuderende als een modaliteit naast jaarlijks collegegeld betalen wordt ingezet of dat het het systeem van jaarlijks collegegeld zou moeten vervangen. In het algemeen wordt ervaren dat flexstuderende 'eerlijker' is voor de student. Deze betaalt dan voor wat hij/zij daadwerkelijk aan onderwijs afneemt.

Conclusie op instellingsniveau

Windesheim is tot op heden positief over het experiment. Het past bij de bredere visie, leidt tot bredere leereffecten voor de organisatie en de knelpunten zijn eerder praktisch en oplosbaar dan fundamenteel en problematisch van aard.

Er zijn binnen Windesheim geen zwaarwegende redenen om het experiment te stoppen.

⁴ De term 'misbruik' is vaak niet van toepassing aangezien de studenten aan de voorwaarden voldoen.

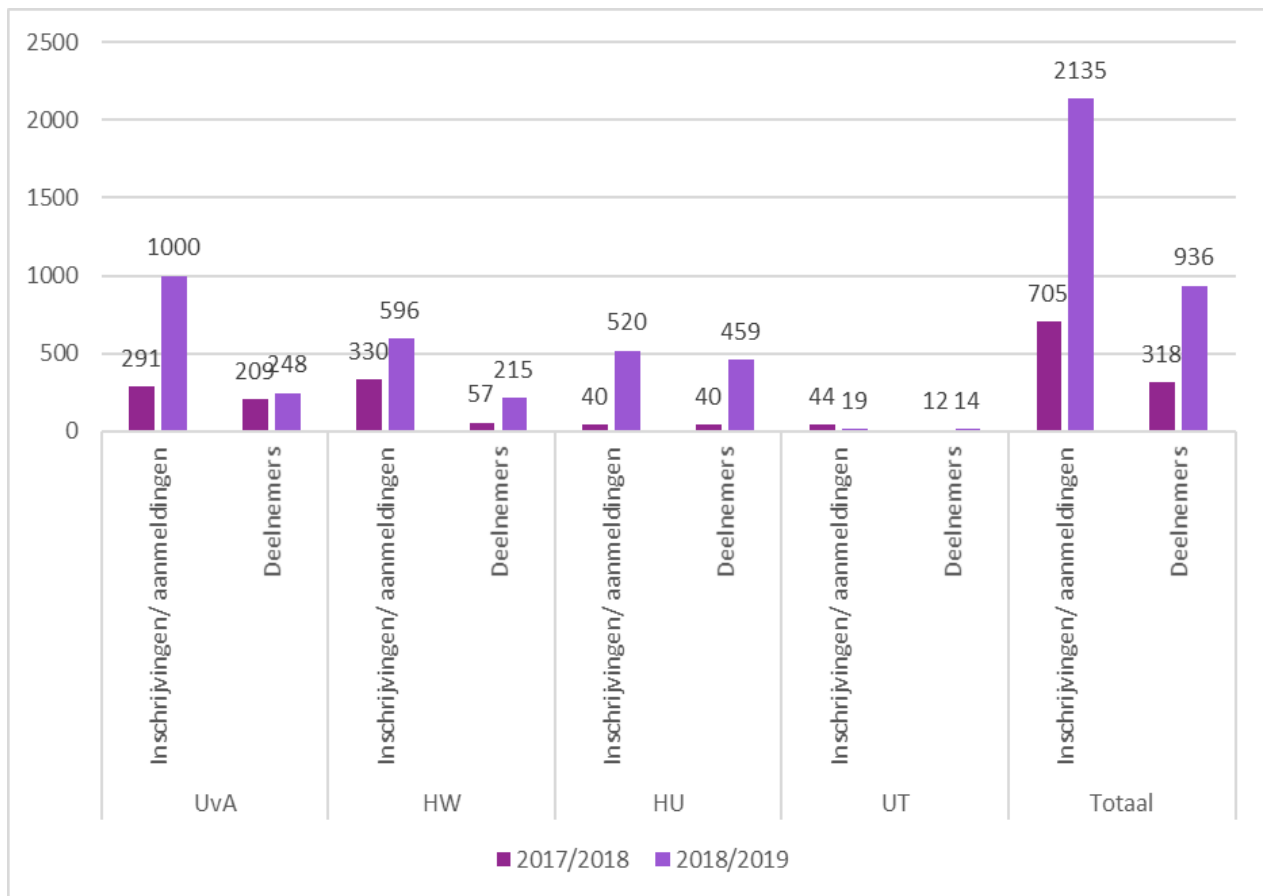
3) Conclusies

Belangstelling onder studenten

Het aantal aanmeldingen binnen de vier deelnemende instellingen laat zien dat de bekendheid en interesse onder studenten toeneemt. Dit ook zonder dat flexstuderen binnen de instellingen zeer intensief onder de aandacht wordt gebracht. Het kennisniveau over het experiment bij studenten (ook degenen die zich inschrijven) en docenten kan beter.

Figuur 3.1 geeft een overzicht van de ontwikkeling van het aantal aanmeldingen en deelnemers. In totaal hebben in twee jaar bijna 3000 studenten actief zich ingeschreven voor deelname aan het experiment. In totaal nemen meer dan 1200 studenten deel aan het experiment (of hebben deelgenomen).

Figuur 3.1: Overzicht inschrijvingen en deelnemers experiment flexstuderen

Bron: informatie van de vier deelnemende instellingen

Vanuit de belangstelling van studenten in het experiment zijn geen redenen om het experiment stop te zetten.

Conclusies t.a.v. uitvoerbaarheid

Het experiment flexstuderen leidt bij de instellingen tot **meer administratieve lasten**. Dit geldt met name bij het opstarten van het experiment. Veel systemen (zoals inschrijvingssystemen, studievolsystemen, financiële systemen) zijn niet toegerust om op een efficiënte wijze om te gaan met flexstudeerders. De instellingen worden daarom geconfronteerd met veel handmatige verwerking en controle van informatie. Een aantal instellingen werkt aan verdere integratie en automatisering van processen om verdere opschaling mogelijk te maken.

Het experiment flexstuderen leidt **niet tot meer begeleiding van de flexstudeerders in het onderwijsproces** (dan was voorzien voor specifieke groepen studenten). Specifieke groepen studenten waarvoor flexstuderen interessant is, zijn vaak al in contact met studiebegeleiders om hun studie te plannen (dit kan gaan om specifieke doelgroepen (mantelzorgers, sporters, ondernemers, studenten met een beperking), maar ook om langstudeerders of studenten in de laatste fase van hun studie). Flexstuderen biedt voor deze groepen en voor de studiebegeleiders een extra service om de aangepaste studieplanning ook financieel te ondersteunen.

In termen van de **organiseerbaarheid van het onderwijs zijn nog geen knelpunten geïdentificeerd**. Wel voorzien de instellingen knelpunten in roostering en planning bij verdere opschaling. Dan zijn de huidige systemen niet toereikend om om te gaan met de toenemende flexibiliteit in het onderwijs (bijvoorbeeld in het op korte termijn inroosteren van collegezalen en praktijkruimten). Met wijzigingen van huidige systemen zouden deze problemen ondervangen kunnen worden.

Op instellingsniveau worden extra kosten gemaakt in het opstarten van het experiment. Deze extra kosten zijn voor de instellingen geen reden om het experiment te stoppen, mede omdat zij ook van het experiment leren. De **financiële consequenties bij verdere opschaling zijn op instellingsniveau nog niet in beeld**. Veel hangt af van het uiteindelijke gedrag van studenten die flexstuderen: als het uiteindelijk leidt tot een lagere drop-out, dan wordt de inkomstenderving door het ontvangen van minder collegegelden gecompenseerd door de toegenomen inkomsten.

Vanuit de deelnemende instellingen zijn er geen organisatorische redenen om het experiment stop te zetten.

Bijlage 1: Gesprekspuntenlijst

We merken op dat bij de aanvang van het experiment de instellingen al geïnformeerd zijn over de te verzamelen informatie door middel van de zogenaamde “instellingschecklist”.

De volgende gesprekspuntenlijst wordt als leidraad gebruikt:

1. **Belangstelling onder studenten:**

- Belangstelling voor flexstuderen binnen eigen instelling (*Hoe vaak wordt geïnformeerd naar de mogelijkheden, voorwaarden, e.d. van flexstuderen?*)
- Belangstelling voor flexstuderen van studenten buiten de instelling (*Hoe vaak wordt geïnformeerd naar de mogelijkheden, voorwaarden, e.d. van flexstuderen?*)
- Verwachtingen over het totaal aantal aanmeldingen en deelnemers, mede gezien de realisaties tot nu toe (jaar 1 en jaar 2)

2. **Haalbaarheid/uitvoerbaarheid op instellingsniveau.**

- Impressies extra inspanningen t.a.v. flexstuderen:
 - De mate waarin flexstudenten extra kosten en/of inspanningen vragen bij de planning van onderwijsactiviteiten. Elementen/aspecten waarin deze extra kosten zichtbaar zijn. (*Bijvoorbeeld piepsysteem? Dat wil zeggen het kost extra als er door medewerkers signalen daarover worden afgegeven*)
 - De mate waarin flexstudenten extra kosten en/of inspanningen vragen bij de uitvoering van onderwijsactiviteiten. Waaruit blijkt dat (*Piepsysteem?*)
 - De mate waarin flexstudenten extra kosten en/of inspanningen vragen op het punt van studiebegeleiding en advisering tijdens de studie. Waaruit blijkt dat? (*Bijvoorbeeld gedurende enige tijd registreren van tijdsbesteding per student*)
 - De mate waarin flexstudenten extra kosten en/of inspanningen vragen bij de inschrijving. Hoe zijn deze zichtbaar (gemaakt)?
 - De mate waarin flexstudenten extra kosten en/of inspanningen vragen bij de informatievoorziening (informatiedagen en directe contacten) (*Op basis van beoordeling achteraf (door betrokken informatieverstrekkers)*)
- Mogelijk misbruik (*wordt dit periodiek gecontroleerd?*):
 - a. Volgen onderwijs waarvoor niet is betaald.
 - b. Kans op ten onrechte ontvangen bekostiging
 - c. Maatregelen om misbruik vast te stellen
- Overall beoordeling/assessment: zijn er belangrijke belemmeringen om experiment voort te zetten in financiële en/of organisatorische zin (extreme extra kosten en/of inspanningen die de instellingen zorgen baren). Zo ja, welke?

Ockham IPS
Postbus 526,
3500 AM Utrecht
Nederland
info@ockham-ips.nl
www.ockham-ips.nl

